

a korábbiakhoz képest határozottabb regionális szóródást mutat.

A "bársonyos forradalom" előtti UVTEI, amely a tudományos-műszaki-gazdasági információs rendszer vezető intézménye volt, bizonyos "karcsúsításon" átmenve, ma már *Nemzeti Információs Központként (Národní informační středisko)* működik, és a Nemzeti Könyvtár mellett a nyilvános információs szolgáltatások bázisintézménye.

A vállalászási információ a tudományos-műszaki-gazdasági intézmények és a könyvtárak számára egyaránt "terra incognita" volt. Ezért a Cseh Köztársaság kormánya 1992 elején kénytelen volt létrehozni az ún. regionális tanácsadó információs központokat (*regionální poradenský informační center = RPIC*), amelyek 1–3 fővel tevékenykedő miniintézmények.

E központok működése közben azonban fel-felüti a fejét a marketing és a tudományos-műszaki-gazdasági információk iránti igény is, nemegyszer sajátosan kis- és középipari formákra-méretre szabottan. A Nemzeti Információs Központ ebből azt a következtetést vonta le, hogy érdemes lenne regionális irodákat nyitnia. Ezek feladatköre a következő lesz:

- ▶ a Nemzeti Információs Központ teljes szolgáltatási választékának ismertetése és ajánlása-propagálása az adott régió fogyasztói igényeinek megfelelően;

- ▶ a Nemzeti Információs Központ információforrásainak és szolgáltatásainak közvetítése a lehető legszélesebb használói körökben;
- ▶ speciális információs szolgáltatások nyújtása a kis- és középipar számára;
- ▶ az adott régióra vonatkozó információk kigyűjtése a Nemzeti Információs Központ működtette információs rendszerekből, helyi szükségleteknek megfelelő feldolgozása és terjesztése;
- ▶ tanfolyami és továbbképző tevékenység a potenciális és tényleges használók számára adatbázis-használatból;
- ▶ a helyi önkormányzatokkal és egyéb hivatalokkal való szoros kapcsolattartás a régió szükségleteinek jobb megismerése érdekében;
- ▶ bizonyos esetekben az RPIC-funkciók átvétele.

Eddig négy helyen sikerült megszervezni ezt a regionális irodát (Hradec Králové, Klando, Brno, Frýdek Místek), továbbiak szervezése folyamatban van. Az iroda mint a Nemzeti Információs Központ fiókja, vagy mint valamelyik helyi szervezetbe (pl. könyvtárba) telepített funkció működhet.

/VLASÁK, R.: Regionální program služeb Národního informačního střediska. = I, 34. köt. 12. sz. 1992. p. 297–298./

(Futala Tibor)

Koncepció a nyilvános információs szolgáltatások fejlesztéséről Csehországban, és amit ellene felhoznak

A *TMT* 1992. évi 11–12. számában – *Koncepciók és törvénytervezetek a cseh könyvtár- és tájékoztatásügy újjászervezésére címen* (p. 515–517.) – egyebek mellett beszámoltunk annak a koncepciónak az előkészületeiről is, amely szerint a jövőben a Cseh Köztársaság területén a nyilvános információs szolgáltatásokat "vinni" és fejleszteni kell. Azóta a Cseh Köztársaság Minisztertanácsa ezt a koncepciót elfogadta.

Az imént említett beszámoló és a nyilvános információs szolgáltatásokról szóló koncepció végleges szövegének összehasonlításából kiderül: időközben már nem, illetve csak stílusosan változtattak rajta, s így újraismeretetésére nincs szükség.

Ehelyett szólni kell arról, hogy a koncepció "szikársága" és állami garanciáinak korlátozott volta láttán felébredtek a korábbi állapotok iránti nosztalgia, s bizonyos mítoszokká fogalmazódva keserítik a szakmai közhangulatot. Az új koncepció elkötelezettjei – persze – nem hagyják szó nélkül ezt az ellenpropagandát, s paprikás ríposztokkal válaszolnak rá. Az alábbiakban e cikkek egyikét ismertetjük.

Az első nosztalgias mítosz így szól: Csehszlovákiában egységes könyvtári rendszer létezett, s ez most a

társadalmi-gazdasági változások hatására szétesőben van. Ugyan – kérde cikkünk szerzője –, ki találkozott itt egységes rendszerrel? Még egy olyan dologban sem volt egységes a rendszer, mint a bibliográfiai leírás, nem is beszélve a más és más osztályozási rendszerek használatáról. Itt még a katalóguscédulák egyszerű cseréjét, kölcsönös használatát sem lehetett megvalósítani. Az egységes hálózat csak a törvény szerint létezett, a valóságban alig. E tekintetben legfeljebb egy-egy járást átfogó közművelődési könyvtári, illetve kisebb iparágakat átfogó tájékoztatási minirendszerek ha voltak.

A következő mítosz: a tudományos-műszaki-gazdasági információs rendszer szétesése hatalmas károkat okoz a nemzeti vagyonban. Ez is csak humbug, amit azok terjesztenek, akik "társadalmilag előnyös" foglalkozásra tettek szert e bonyolult – négylépcsős hierarchiát megvalósító – rendszeren belül. Többen közülük állami pénzen végzett retrospektív irodalomkutatásokért szereztek tudományos fokozatot, holott ez akkor is szabálytalan volt. A tudományos-műszaki-gazdasági információs központokban sok mindenfélét csináltak, ám a felhasználó szükségleteiről mindig megfeledkeztek az "eszi, nem

eszi, nem kap mást" érvényesítésével. Most e központok többsége, mivel iparvállalati keretekben működött, minden bizonnyal meg fog szünni, ui. az ún. nagy privatizáció első és második hullámában vagy 500 nagyvállalat kerül magánkézbe. Ugyan melyik tulajdonos tartana el semmirekellő struktúrákat? (Jellemző, hogy a szóban forgó információs központok nem kapcsolódtak be a privatizációt előkészítő munkálatokba sem. Játszották a sértődöt-tet.)

A harmadik és a negyedik mítosz, akárcsak *Apollo-naire* pihi madarai az Égöv c. költeményben, egy-egy szárnyú, és együtt szokott röpködni. Aszerint, hogy a bennük érdekelték éppen milyen minőségben szerepelnek, hangzik el hol az egyik, hol a másik. Ha állami megrendelést akarnak a maguk számára biztosítani, akkor azt mondják: "az államnak dotálnia kell a nyilvános információs szolgáltatásokat, minthogy közérdekű tevékenységeket reprezentálnak". Ha viszont valamilyen nyugati cég csehországi képviselő-

lőiként lépnek fel, akkor ekként szónokolnak: "az információ termék, és az információs szolgáltatások körében a korlátolatlan szabad versenynek kell érvényesülnie".

A szerző egyik megfogalmazása szerint az emberi természet egyik megnyilvánulási formája az "élményekben való optimizmus", amely alapja a mítoszok keletkezésének, mihelyest egyéni szintről társadalmi szintre kerülnek. Egyáltalán az, hogy immár mítoszok születtek a közelmúlt csehszlovák információügyéről is, arról vall, hogy az általános elvárások ezt a korszakot vétképpen meghaladottnak, lezártak ismerik el.

/Koncepcie rozvoje vefejných informačních služeb. = I, 34. köt. 9. sz. 1992. p. 198–202.

MATOUŠOVÁ, M.: Informační služby v České republice – minulost, budoucnost a mýty. = I, 34. köt. 12. sz. 1992. p. 291–292./

(Futala Tibor)

Akkreditálás a könyvtárosképzésben: fontossága a kanadai könyvtárügy számára

Az Amerikai Könyvtári Egyesület (American Library Association = ALA) Akkreditáló Bizottsága (Committee of Accreditation = COA) az USA-ban 52. Kanadában pedig 7 könyvtárosiskola akkreditálását intézi.

A cikk szerzője – kanadai tagként – nemrég két tanévet töltött el a COA-ban. Mint mondja: ha egy ország kormányzása túl fontos ahhoz, hogy kizárólag politikusokra lehessen bízni, azonképpen a könyvtárosképzés is fontosabb annál, hogy kizárólag a pedagógusok dolga legyen.

A gyakorló könyvtárosok mind szívesebben kapcsolódnak be az akkreditálási folyamatba, bár nem mindig tudják áttekinteni a Chicagóból, az ALA főhadiszállásáról irányított mechanizmusának bonyolultságát. Kivéve, ha a könyvtárosiskolában már megismerték e folyamattal, vagy ha olyan könyvtárosi érdekképviselő tagjaként szerepeltek, amely ezzel az eljárással kapcsolatba került.

A COA tizenkét tagú, megbízatása két évre szól, amely egyes tagjai esetében még egy időszakra meghosszabbítható. Mivel a Kanadai Könyvtári Egyesület (Canadian Library Association = CLA) elfogadta az amerikai akkreditáló rendszert, 1978 óta a COA ülésain legalább egy kanadai képviselő is részt vesz.

Az akkreditálás tengelyében az alapelvek és azok a szabványok állnak, amelyek az alapelveket bontják ki a szakma irányában.

Az alapelvek így hangzanak:

1. Az akkreditálás a konstruktív kiértékelés szellemében megy végbe.
2. Az akkreditálást végző testületnek mind a szakma gyakorlóitól, mind oktatóitól tanácsot és segítséget kell kérnie.

3. Az akkreditálást végző testületnek a jobb képzési eredmények elérése érdekében más területek akkreditáló testületeivel kell kooperálnia.
4. A testületnek újra meg újra verifikálnia kell saját elveit, céljait és eljárásait, nehogy azok a könyvtárosképzés megcsontosodásához vezessenek.
5. A COA-nak legfőbb feladata, hogy értékelje a képzési programokat.
6. A szabványok által a képzés számára olyan keretet kell biztosítani, hogy az iskola kísérleteket is végezhesen, illetve konfliktusok nélkül működhessen anyaintézményén belül.
7. A szabványok követelményrendszere inkább minőségi, mint mennyiségi legyen.
8. A szabványoknak kiemelten kell kezelniük azokat a követelményeket, amelyek a könyvtárosképzés szempontjából a legfontosabbak.

Az akkreditálás szabványai biztosítják a könyvtárosképzésben a "masterprogramok" folyamatos figyelemmel kísérését. E programok "előrehaladásáról" az iskolák évente jelentést készítenek a COA számára.

A COA jelenleg az 1972. évi akkreditáló szabványok alapján működik. Megújításukra a közelmúltban albizottság jött létre, amelynek különösen a 4.–5. akkreditálási elvet kell "érzékenyen" kezelnie. Ezekről az elvekről egyébként több intézménytől is kértek véleményt.

A megújítás alatt álló szabványok végig "könyvtári és információs tanulmányokról" beszélnek, minthogy a mai nézetek szerint ez a megfogalmazás fejezi ki az elsajátítandó tudás és információk különféle tartományait. A szabványok követelményrendszere: